

Warszawa, 25-06-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

KMPT.571.6.2026.WCh

Pan

Waldemar Żurek

Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

powodem mojego wystąpienia do Pana Ministra jest luka prawna dotycząca zasad identyfikacji funkcjonariuszy Służby Więziennej, której dalsze funkcjonowanie stwarza systemowe ryzyko naruszenia zakazu tortur i innego okrutnego, nieludzkiego i poniżającego traktowania albo karania.

Rzecznik Praw Obywatelskich wykonuje funkcję krajowego mechanizmu prewencji tortur¹, niezależnego organu działającego na podstawie Protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur². W ramach tego mandatu Rzecznik jest uprawniony do przedstawiania propozycji i uwag dotyczących obowiązujących oraz projektowanych przepisów prawnych³.

Podczas wizyt monitorujących w jednostkach penitencjarnych przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (KMPT) wielokrotnie identyfikowali obszar ryzyka polegający na nieposiadaniu przez funkcjonariuszy Służby Więziennej,

---

¹ Zob. art. 1 ust. 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264).

² Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192), dalej: OPCAT.

³ Zob. art. 19 OPCAT.

wyposażonych w środki ochrony osobistej (m.in. tarcze, kaski, kamizelki ochronne) i biorących udział w stosowaniu środków przymusu bezpośredniego, widocznych indywidualnych oznaczeń identyfikacyjnych. Problem ten dotyczy również funkcjonariuszy Grupy Interwencyjnej Służby Więziennej (GISW)⁴. W niektórych przypadkach funkcjonariusze mieli założone kominiarki⁵, co w razie przekroczenia przez nich uprawnień może utrudniać lub wręcz uniemożliwiać identyfikację poszczególnych funkcjonariuszy i przypisanie im konkretnych czynów zabronionych.

Przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 czerwca 2018 r. w sprawie umundurowania i wyposażenia polowego funkcjonariuszy Służby Więziennej⁶ przewidują noszenie znaków identyfikacyjnych na umundurowaniu, wyposażeniu polowym specjalnym i wyposażeniu polowym interwencyjnym (§ 8). Nie wymagają jednak indywidualnych oznaczeń identyfikacyjnych na środkach ochrony osobistej funkcjonariuszy używanych podczas interwencji i stosowania środków przymusu bezpośredniego.

W rezultacie indywidualne znaki identyfikacyjne funkcjonariuszy pozostają niewidoczne, co w połączeniu z innymi czynnikami (m.in. zasłonięciem twarzy przez funkcjonariusza, brakiem rejestracji audio-video czynności lub słabą jakością zapisu) może utrudnić lub wręcz uniemożliwić identyfikację konkretnego funkcjonariusza przez odpowiednie organy i wyciągnięcie konsekwencji karnych lub dyscyplinarnych w przypadku przekroczenia uprawnień, w tym stosowania tortur lub innych form okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania. Ryzyko to potęguje dynamika sytuacji, która zazwyczaj towarzyszy stosowaniu środków przymusu bezpośredniego, i ograniczone możliwości dowodowe, jakimi dysponują osoby pozbawione wolności w takiej sytuacji.

Sygnalizowana luka prawna tworzy ryzyko nadużyć i sprzyja bezkarności. Jest to stan niepożądany w świetle prawnego zakazu tortur i innego okrutnego, nieludzkiego i poniżającego traktowania albo karania. Należy wdrożyć wszystkie możliwe środki prewencyjne, aby wyeliminować potencjalne braki w zabezpieczeniach i uchronić osoby przebywające w jednostkach penitencjarnych przed możliwościami nadużyć

---

⁴ Zob. np. raporty KMPT: z wizytacji Zakładu Karnego w Krzywańcu (KMP.571.27.2024.JJ), z wizytacji Aresztu Śledczego w Gdańsku (KMPT.571.11.2025.BP), z wizytacji Zakładu Karnego nr 1 we Wrocławiu (KMPT.571.14.2025.AG), z wizytacji Aresztu Śledczego w Warszawie-Grochowie (KMP.571.12.2025.JJ), z wizytacji Zakładu Karnego nr 1 w Grudziądzu (KMP.571.10.2025.AO).

⁵ Raport KMPT z wizytacji Aresztu Śledczego w Gdańsku (KMPT.571.11.2025.BP).

⁶ Dz. U. z 2026 r. poz. 381.

i naruszenia ww. zakazu. Warto bowiem podkreślić, że obowiązki państwa w tym zakresie obejmują nie tylko aspekt materialny, zakazujący władzom i ich funkcjonariuszom dopuszczania się działań, które mogłyby być uznane za tortury lub okrutne, nieludzkie i poniżające traktowanie, lecz również aspekt proceduralny, zakładający m.in. obowiązek wszechstronnego zbadania każdej sprawy, w której pojawia się zarzut naruszenia takiego zakazu.

Niemożność przeprowadzenia postępowania, w którym istnieje możliwość zidentyfikowania i ukarania osób, w tym funkcjonariuszy państwowych dopuszczających się naruszeń, została uznana przez Europejski Trybunał Praw Człowieka za naruszenie art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w aspekcie proceduralnym⁷. Trybunał zauważa, że używanie przez funkcjonariuszy państwowych środków ochrony utrudniających identyfikację może skutkować bezkarnością⁸.

Zapewnienie efektywnych, skutecznych mechanizmów skargowych przez państwo jest częścią jego obowiązków związanych z przeciwdziałaniem torturom i innemu okrutnemu, nieludzkiemu i poniżającemu traktowaniu oraz elementem minimalnych standardów traktowania osób pozbawionych wolności⁹.

Komitet Przeciwko Torturom ONZ (CAT) wprost wskazuje, że państwa strony Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur¹⁰ powinny zapewnić, by personel penitencjarny i siły specjalne były zawsze wyposażone w widoczne identyfikatory, aby zapewnić ochronę więźniów przed aktami naruszającymi Konwencję¹¹. Sama zaś Konwencja wymaga od państw podjęcia skutecznych środków ustawodawczych,

---

⁷ Zob. np. wyroki ETPCz: z dnia 9 listopada 2017 r. w sprawie Hentschel i Stark przeciwko Niemcom, skarga nr 47274/15, pkt 99; z dnia 22 lipca 2014 r. w sprawie Ataykaya przeciwko Turcji, skarga nr 50275/08, pkt 53.

⁸ Zob. wyroki ETPCz: Hentschel i Stark przeciwko Niemcom, pkt 91; Ataykaya przeciwko Turcji, pkt 53.

⁹ Zob. np. Reguła 56 i 71 Standardów ONZ Minimum Traktowania Więźniów (Reguły Nelsona Mandeli), 8 stycznia 2016 r., A/RES/70/175; Komentarz Ogólny Komitetu Praw Człowieka ONZ do art. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, 10 marca 1992 r., CCPR/C/GC/20, par. 14.

¹⁰ Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karanía przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 10 grudnia 1984 r. (Dz. U. z 1989 r. Nr 63, poz. 378).

¹¹ Zob. wnioski i rekomendacje Komitetu Przeciwko Torturom po rozpatrzeniu raportu okresowego Gruzji, 25 lipca 2006 r., CAT/C/GEO/CO/3, par. 16, zob.

<https://www.ohchr.org/en/documents/concluding-observations/catcgeoco3-conclusions-and-recommendations-committee-against>.

administracyjnych, sądowych i innych w celu zapobieżenia stosowaniu tortur na całym terytorium znajdującym się pod jego jurysdykcją¹².

Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) przyznaje, że w określonych okolicznościach wykorzystywanie przez personel odzieży ochronnej (np. kasków) może okazać się konieczne ze względów bezpieczeństwa. Rekomenduje jednak umieszczenie widocznego znaku identyfikacyjnego na mundurze i wyposażeniu ochronnym w taki sposób, by personel więzienny był zawsze identyfikowalny, również w czasie interwencji¹³. **Warto w tym miejscu zaznaczyć, że możliwość identyfikacji funkcjonariusza nie musi być tożsama z ujawnieniem jego danych osobowych.** Znakiem może być również numer, jednak powinien być on krótki, tak by był możliwy do zapamiętania przez osobę pozbawioną wolności¹⁴.

Jak podkreśla CPT, śledztwo w sprawach złego traktowania przez funkcjonariuszy państwowych powinno spełniać kryterium dokładności, przez co rozumiana jest zarówno możliwość ustalenia, czy metody użyte przez funkcjonariuszy były uzasadnione, jak i m.in. identyfikacja i ukaranie osób odpowiedzialnych¹⁵.

Aby zobrazować ryzyko wiążące się z problemem podniesionym w tym piśmie, chciałbym – na zasadzie analogii – zwrócić uwagę Pana Ministra na wyniki śledztwa Prokuratury Okręgowej Warszawa-Praga w Warszawie o sygnaturze PO I Ds. 200.2020 w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy Policji w dniu 11 listopada 2020 r. w związku z bezzasadnym użyciem środków przymusu bezpośredniego¹⁶.

Prokurator, mimo wykonania szeregu czynności procesowych, w tym zabezpieczenia monitoringu ze zdarzenia, nie był w stanie przypisać konkretnym osobom indywidualnej odpowiedzialności za poszczególne czyny zabronione. W postanowieniu o umorzeniu śledztwa wprost wskazano, że niska jakość nagrań

---

¹² Zob. art. 2 Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.

¹³ Zob. Raport CPT z wizyty na Litwie w 2016 r., CPT/Inf (2018) 2, par. 41 i 42; Raport CPT w wizyty w Kosowie w 2007 r., CPT/Inf (2009) 3, par. 52.

¹⁴ Zob. Raport CPT z wizyty na Węgrzech w 2013 r., CPT/Inf (2014) 13, par. 49.

¹⁵ Zob. Czternasty Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2004) 28, par. 33; Raport CPT z wizyty w Rumunii w 2018 r., CPT/Inf (2019) 7, par. 24.

¹⁶ Śledztwo prowadzone w związku z bezzasadnym użyciem środków przymusu bezpośredniego w postaci siły fizycznej, pałek służbowych i miotaczy substancji obezwładniających wobec osób znajdujących się na terenie stacji kolejowej PKP Warszawa-Stadion, tj. o czyn z art. 231 § 1 w zb. z art. 217 § 1 w zw. z art. 11 § 2 k.k.

w połączeniu z faktem, iż wszyscy policjanci nosili kaski ochronne oraz maseczki, nie pozwoliła zidentyfikować funkcjonariuszy biorących udział w zdarzeniu. Konfrontowani z nagraniami w czasie przesłuchań funkcjonariusze nie byli w stanie rozpoznać na nagraniach ani siebie, ani innych funkcjonariuszy. Brak możliwości przypisania konkretnych zachowań do konkretnych osób skutkowało umorzeniem postępowania karnego¹⁷. Choć kaski ochronne posiadały oznaczenia wskazujące numer kompanii, pluton oraz drużynę, nie były one zindywidualizowane, a w konsekwencji co najmniej kilku policjantów posiadało wyposażenie oznaczone w dokładnie ten sam sposób.

Powyższa sytuacja nie dotyczyła funkcjonariuszy Służby Więziennej, jednak klarownie pokazuje ona, że brak indywidualnych znaków identyfikacyjnych na odzieży ochronnej może bezpośrednio oddziaływać na skuteczność postępowań w sprawach, w których funkcjonariusze dopuszczają się przekroczenia swoich uprawnień.

Z uwagi na wskazane powyżej argumenty zwracam się do Pana Ministra o rozważenie zmiany wspomnianego wcześniej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie umundurowania i wyposażenia polowego funkcjonariuszy Służby Więziennej.

Zmiana ta powinna w moim przekonaniu prowadzić do tego, by wszyscy funkcjonariusze Służby Więziennej używający odzieży ochronnej (w tym funkcjonariusze GISW) byli wyposażeni w dobrze widoczny i czytelny dla osób postronnych, indywidualny znak identyfikacyjny (numer taktyczny), umożliwiający ustalenie tożsamości funkcjonariusza przez odpowiednie organy. Znak ten mógłby składać się przykładowo z cyfr lub kombinacji liter i cyfr oraz znajdować się na kaskach i kamizelkach ochronnych (z przodu oraz z tyłu).

Wdrożenie tego rozwiązania stanowiłoby ważny krok w kierunku zapewnienia transparentności działań funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz skutecznego zapobiegania torturom oraz okrutnemu, nieludzkiemu i poniżającemu traktowaniu oraz karaniu.

---

¹⁷ Postanowienie Prokuratury Okręgowej Warszawa-Praga w Warszawie z dnia 13 kwietnia 2022 r. o umorzeniu śledztwa o sygn. PO I Ds 200.2020. Cytaty z decyzji procesowej prokuratora można znaleźć w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 21 czerwca 2023 r., KMP.570.12.2020.RK, dostępnym na stronie: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-policja-numer-sluzbowy-mswia-premier-resort-odpowiedz-kolejna>.

Uprzejmie proszę o poinformowanie mnie o stanowisku przyjętym przez Pana Ministra w tej sprawie oraz o podjętych działaniach.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

1. Dyrektor Generalny Służby Więziennej;
2. Helsińska Fundacja Praw Człowieka.